

HRNČÍŘSKÁ PEC Z 15. STOLETÍ Z HRNČÍŘSKÉ ULICE V BEROUNĚ

*Martin Vyšohlíd**

Abstract: *In 2013, archaeological excavations were carried out in the town of Beroun (Central Bohemia) on the site of an abandoned pottery works in a suburb north of the town's center. Excavation uncovered evidence of pottery workshops from the 14th to the first third of the 17th century including a pair of horizontal one-chamber pottery kilns from the second half of 15th century with production debris. The pottery kilns from this so-called "Potters' Town" area of Beroun are a contribution to the relatively small collection of published findings of kilns from this period. The pottery findings from the backfill of kilns illustrate the form of pottery wares produced in Beroun during the second half of 15th century, roughly one hundred years before the onset of the richly decorated "Beroun wares".*

Key words: *medieval archaeology, Beroun town, Potter's suburb, potters, potter's kiln, 15th century.*

*Mgr. Martin Vyšohlíd, Archaia Praha, o. p. s., vysohlidm@archaia.cz.

1. ÚVOD

Na jaře roku 2013 proběhl severně od berounského náměstí v místech nově budovaného parkovacího domu archeologický výzkum (Vysohlíd 2015). Na nezastavěné parcele ppč. 296 mezi ulicemi Politických vězňů a Hrnčířská bylo postupně realizováno 15 bodových sond v místech základových patek plánované novostavby (obr. 1). Po změně stavebního projektu i investora pak provedl Ústav archeologické památkové péče středních Čech (v létě a na podzim téhož roku) v severní části parcely plošný záchranný výzkum (Benková 2014).

Předmětná parcela (ppč. 296) leží v místech jednoho z bývalých berounských předměstí zvaném Hrnčířské. Cílem příspěvku je podání předběžných informací o zjištěných dokladech hrnčířské výroby na dotčené parcele, a to především vyhodnocení odkryvu dvojice jednodílných (horizontálních) hrnčířských pecí a záspy pece s hrnčířskou vsádkou. Tento nálezný významně přibližuje představu o výrobě a produkci pozdně středověké a raně novověké keramiky v Berouně.

2. BEROUNŠTÍ HRNČÍŘI V PÍSEMNÝCH A ARCHEOLOGICKÝCH PRAMENECH

Výroba keramiky se stala v královském městě Beroun jednou z důležitých částí zdejší ekonomiky a jedním z nejvýraznějších a nejpočetněji zastoupených řemesel. Hrnčíři jsou zde z písemných zpráv známi minimálně od počátku 14. století, nicméně svého největšího věhlasu dosáhli především v období od poloviny 16. století do 1. třetiny 17. století. Řemeslníci se soustředili zejména do prostoru severních předměstí Berouna – Hrnčířského a Rybářského v blízkosti řeky Berounky. Archeologické nálezy hrnčířského výrobního odpadu však pocházejí také ze západního (tzv. Horního) předměstí (Matoušek a Scheufler 1983), jehož součástí se Hrnčířské i Rybářské předměstí v novověku stalo. V samotném jádru Berouna se pak postupně hrnčíři soustředili také do ulic Česká a Na Klášteře ve východní části města (Sommer 1979, 44).

Zdejší keramická produkce 15. století byla doložena nejen archeologickým výzkumem, který je předmětem tohoto příspěvku, ale také výzkumy předešlymi. V České ulici čp. 56 bylo na přelomu let 1997 a 1998 odkryto torzo pece a střepiště s doklady výroby keramiky od 15. století až do počátku 17. století (Vařeka 2004). Obdobné situace a výrobní aktivity odkryl také výzkum v roce 2005 v západní frontě domů České ulice v čp. 140. Nejvíce písemných pramenů je samozřejmě dochováno pro období novověku, tedy pro 16. a 17. století. O věhlasu berounských hrnčířů svědčí nejen zprávy o berounské malované stolní keramice na Pražském hradě, ale i na stolech nejbohatších šlechticů a měšťanů po celých Čechách. Písemné prameny jsou pak podpořeny také archeologickými nálezy této keramiky (např. Blažková-Dubská 2007, 20–23). Z Nového Města pražského pak také pocházejí archeologické doklady výroby velmi podobné keramiky, které naznačují využití módního trendu a věhlasu berounského zboží pražskými hrnčíři (Žegklitz 2015). Vzájemné spory pražských a berounských hrnčířů o významné pražské trhy pak opět dokládají písemné zprávy hovořící okolo poloviny 16. století o soudních sporech, fyzických napadeních i rozbíjení zboží (Winter 1909, 532, 534; Žegklitz 2002, 90, 95). Cechovní organizace berounských hrnčířů je zmiňována poprvé k r. 1560

Obrázek 1. Centrum Berouna s vyznačením lokality výzkumu (parcela ppč. 296 – černě).
Výřez z mapy ZM 12-41-12. Upravil M. Vyšohlíd.

Picture 1. Center of town Beroun with the location of archaeological research (urban plot no. 296 – black). Map ZM 12-41-12 in detail. Edited by M. Vyšohlíd.

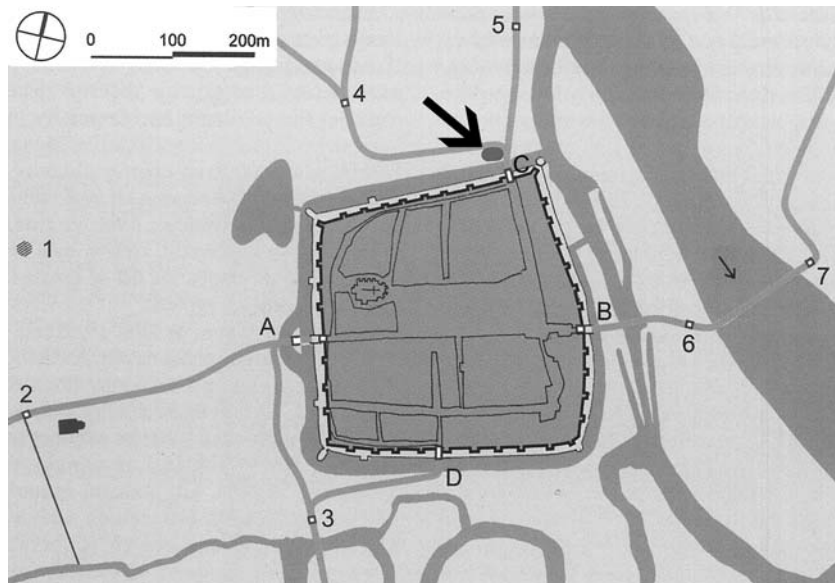
(Vávra 1899, 135–137), nicméně písemné zmínky o hrnčírských krámech ve městě pocházejí již z konce 15. století (Winter 1906, 495). Vzestup zdejší produkce byl ukončen v období Třicetileté války, kdy bylo město významně poškozeno a zpus-tošeno především v letech 1634 a 1639 při vpádech cizích vojsk (Kulhánek 2003, 105). Na útlumu výroby se bezesporu podepsala také následná náboženská a politická emigrace části obyvatel. K roku 1651 jsou Hrnčírské a Rybářské předměstí uváděna jako částečně pustá, nicméně v omezené formě pokračovala hrnčírská řemeslná tradice v Berouně i nadále a definitivní úpadek můžeme spojovat až s 19. stoletím. Po Třicetileté válce je v Berouně jmenováno 9 hrnčírů a v soupisu daňových poplatníků k r. 1740 je uváděno 12 hrnčírských mistrů (Tošnerová a kol. 2008, 137–138).

3. STAVEBNÍ VÝVOJ A NÁLEZOVÁ SITUACE NA PARCELE PPČ. 296

Sledovaná parcela se nacházela v těsné blízkosti tzv. České fortny, která byla součástí severovýchodní partie berounského městského opevnění (obr. 2). Komunikace vycházející z této brány se východně od sledovaného pozemku větvila, přičemž jedna z cest pokračovala směrem západním – dnešní ulicí Hrnčírskou

Obrázek 2. Plánek města Berouna s rekonstrukcí opevnění okolo poloviny 16. století (dle Razím 2003, 20). Vyznačení plochy výzkumu šipkou (A – Horní (Plzeňská) brána, B – Dolní (Pražská) brána, C – Česká fortna, D – Německá fortna). Upravil M. Vyšohlíd.

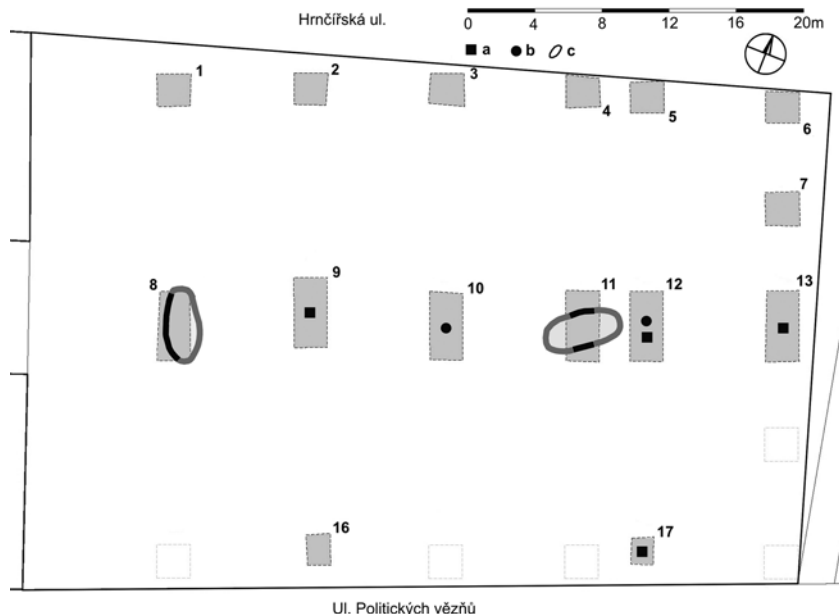
Picture 2. Plan of town Beroun with the reconstruction of town fortifications around the mid of 16th century (according Razím 2003, 20). Area of archaeological research is marked by the arrow (A – Upper (Pilsen) gate, B – Lower (Prague) gate, C – Czech gate, D – German gate). Edited by M. Vyšohlíd.

a poté se stáčela na sever a pokračovala směrem na Zdejcínu (dnes severozápadní součást katastru Berouna). Druhá cesta pokračovala severním směrem podél řeky do Rybářů (dnes ulice Hrnčírská, Rybáře a Štulovna). Cesta dále pokračovala ke dvoru zvaného Za Ptákem či Pták (Razím 2003, 15). Nejstarší zástavba na sledované parcele bezesporu tvořila uliční frontu směrem ke zdejším komunikacím, tedy k severu a k východu. Ve středověku a po většinu novověku se bezpochyby jednalo o zástavbu dřevěnou stavěnou na kamenných podezdívkách. Zadní části parcel jednotlivých domů pak končily před hradebním příkopem berounského opevnění. Jak ovšem dosvědčují nálezy výrobních zařízení a dalších konstrukcí z 15. století až počátku 17. století v západní části parcely, lze předpokládat, že se v tomto období obytná zástavba soustředila spíše do jeho východní části, tedy ke komunikaci vycházející z České fortny. Až někdy v průběhu pozdního novověku byly na pozemku postaveny dva zděné domy, které jsou v půdorysu dobře patrné na plánu Stablního katastru z r. 1840. Ve druhé polovině 19. století je pak pozemek sjednocen stavbou poměrně mohutné jednopatrové budovy zvané „U Černého koně“. Budova se postupně stala sídlem městského úřadu, okresního soudu s místní věznicí, berního úřadu nebo učňovské technické školy. Po většinu času existence budovy zde byl také vyhlášený hostinec (Garkisch 2012, obr. 143). Dům „U Černého koně“ byl

Obrázek 3. Plán s rozmístěním jednotlivých realizovaných sond s vyznačením náleзовých situací souvisejících s hrnčířskou výrobou 15. století (a – vrstvy s vysokým podílem hrnčířského výrobního odpadu, b – vrstvičky jemných hrnčířských hlín, c – nálezy hrnčířských pecí).

Picture 3. Plan with the placement of individual trenches showing situations associated with the production of pottery of the 15th century (a – layers with a high proportion of pottery production waste, b – fine layers of pottery clay, c – pottery kilns).

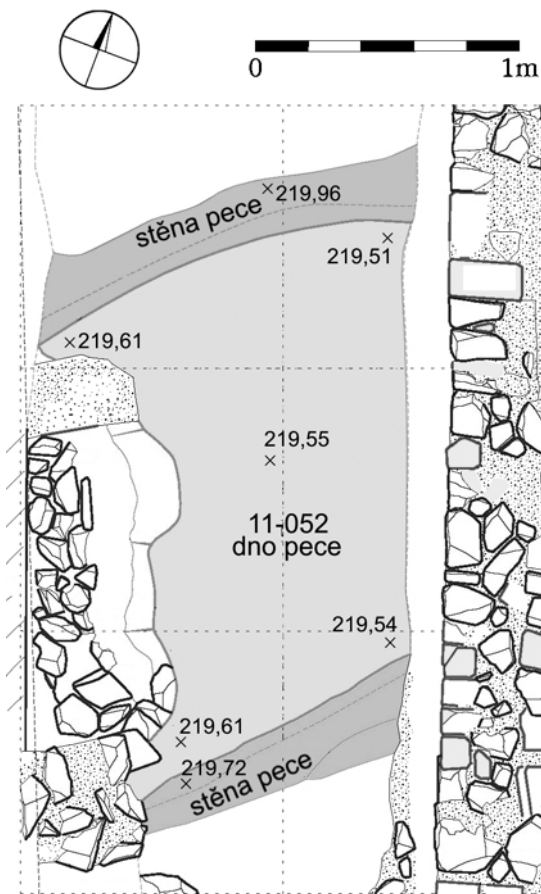

komplexně podsklepen v křídle při ulici Politických vězňů. Samotný zánik budovy odstřelem v únoru 1966 předznamenal neblaze proslulou vlnu asanačí historické zástavby města v závěru 70. a průběhu 80. let 20. století, která mimo jiné zcela zlikvidovala zbylou drobnější zástavbu Hrnčířů i Rybářů.

Povrch zkoumané parcely se v době výzkumu svažoval od jihu k severu a pohyboval se na úrovni 223,0–224,5 m n. m. Pod recentními navážkami vystupovala v jednotlivých sondách (220,8–221,6 m n. m.) výrazná odpadní souvrství z nejslavnějšího období berounských hrnčířů, tj. průběhu 2. poloviny 16. století až 1. třetiny 17. století. Odpadní vrstvy a jámy obsahovaly obrovské množství hrnčířského odpadu. Starší a také poměrně výrazný horizont reprezentovaly doklady osídlení a výrobní činnosti z 15. století (od úrovně 220,6–221,0 m n. m.). V severní části pozemku byla odkryta souvrství požárových horizontů (často rozplavených) a torza kamenných podezdívek dřevěných domů (sondy S2, S4 a S5) svědčících o periodickém poškozování či zániku zdejší zástavby při Hrnčířské ulici jak ohněm, tak vodou. Život v této části berounského předměstí byl, stejně jako ve městě samotném, determinován bezprostřední blízkostí řeky Berounky (Mže).

Obrázek 4. Půdorys torza dochované pece v sondě S11. Pec byla narušena mladšími zdivy ve své východní i západní části.

Picture 4. Fragment of pottery kiln at ground plan in trench S11. Pottery kiln was interrupted by younger masonry in its eastern and western part.

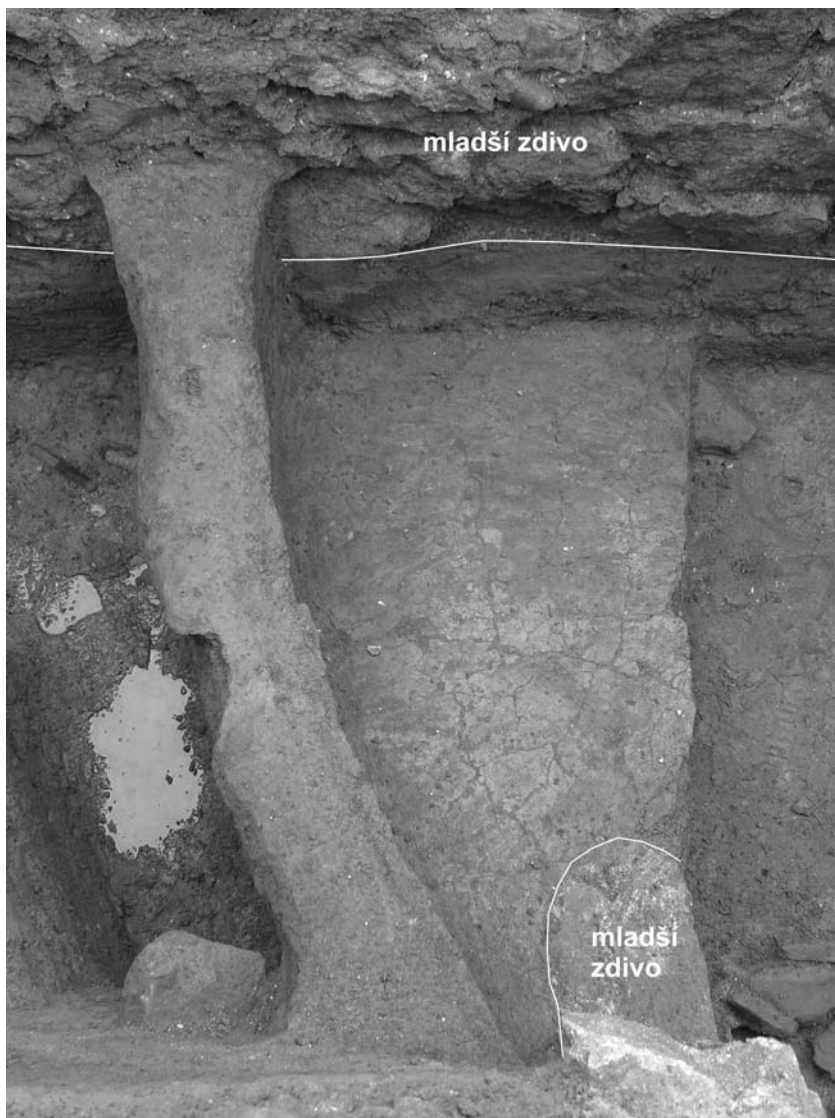

4. DOKLADY HRNČÍŘSKÉ VÝROBY 15. STOLETÍ NA SLEDOVANÉ PARCELE

Doklad hrnčářské výroby spadající do 15. století pak reprezentovala přítomnost výrobního odpadu, vrstviček jemných hrnčářských jíílů a především nález dvou hrnčářských pecí. Souvrství s vysokým podílem hrnčářského odpadu z 2. poloviny 15. století byla odkryta v rámci sond S9 (stratigrafická jednotka 9-040), S12 (12-018), S13 (13-041) a S19 (19-006, obr. 3.a). Jednalo se tedy o střední a jižní partii parcely a nálezy jsou tak dalším dokladem existence obytné zástavby v tomto

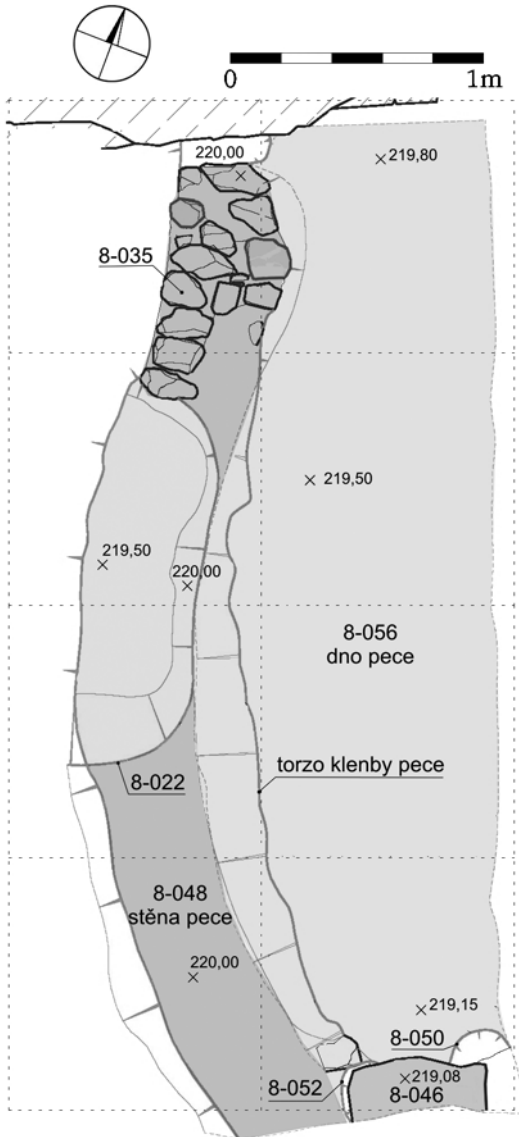
Obrázek 5. Severní polovina dochovaného vypreparovaného torza pece v sondě S11 v pohledu od západu. Pod vyznačenou základovou spárou mladšího kamenného zdiva patrný zbytek výplně pece. Foto: M. Vyšohlíd.

Picture 5. The northern part of excavated pottery kiln in trench S11 viewed from the west. Under marked the footing of younger stone wall is rest of the fill of kiln. Photo: M. Vyšohlíd.

Obrázek 6. Půdorys odkryté části pece v sondě S8 po vytěžení jejího zásypu.

Picture 6. Ground plan of the uncovered part of pottery kiln in trench S8 after extraction of backfill.

Obrázek 7. Pec v sondě S8 po vypreparování její výplně na úroveň vsádky keramiky. Pohled od východu. Foto: M. Vyšohlád.

Picture 7. Pottery kiln in the trench S8 after dissembling backfill at the level of batch of ceramics. View from the east. Photo: M. Vyšohlád.

období spíše při Hrnčířské ulici s hospodářským a výrobním zázemím za domy směrem k městským hradbám. V sondách S10 (stratigrafická jednotka 10-034, přelom 15. a 16. století) a S12 (12-019, okolo pol. 15. století) byly zachyceny vrstvičky jasně žlutých velmi jemných hrnčířských hlín, které rovněž dokládají zdejší hrnčířskou výrobu v daném období (obr. 3.b).

V sondě S11, která byla umístěna ve střední části východní poloviny pozemku (obr. 3.c), bylo odkryto torzo pece značně narušené základovými výkopy pro mladší stavební konstrukce (vstupní šíje do sklepa a kamenné základové zdivo). Původně se jednalo nejspíše o pec SV-JZ orientace oválného půdorysu o celkové šířce konstrukce okolo 2,2 m a šířce vypalovací komory 1,7 m (obr. 4). Východní i západní část pece však byla zničena a délka dochované části pece byla pouze 1,5 m. Stěny i dno pece byly tvořeny tvrdě vypáleným jílem (stratigrafická jednotka 11-052), přičemž síla stěn byla okolo 0,2 m (obr. 5). Severní stěna pece byla dochována na nejvyšší niveletě okolo 220,0 m n. m., dno pece bylo dochováno na úrovni 219,5 m n. m. Samotný zásyp pece byl tvořen vrstvami jílu a písčitých jílu s občasnou příměsí mazanice a bez výraznější přítomnosti zlomků keramiky (290 ks, 11-044 až 11-051). Nelze s naprostou jistotou konstatovat, že se jednalo o pec hrnčířskou, nicméně vzhledem k podobnosti konstrukce s níže popsanou pecí v sondě S8 i stejnému období jejího zániku, lze hrnčířskou funkci pece pokládat za velmi pravděpodobnou. Odlišný byl pouze způsob jejich zániku.

Sonda S8 o rozměrech 4,2 × 2 m byla položena v západní části pozemku (obr. 3.c). Její povrch se po skrývce recentních navážek nacházel na niveletě okolo 221,7 m n. m. V jižní čtvrtině sondy narušil starší souvrství výkop pro cihlovou kanalizaci 8-002. Po začistění povrchu sondy (stratigrafické jednotky 8-001) začala exkavace několika poměrně mocných vrstev střepišť s velmi vysokým obsahem

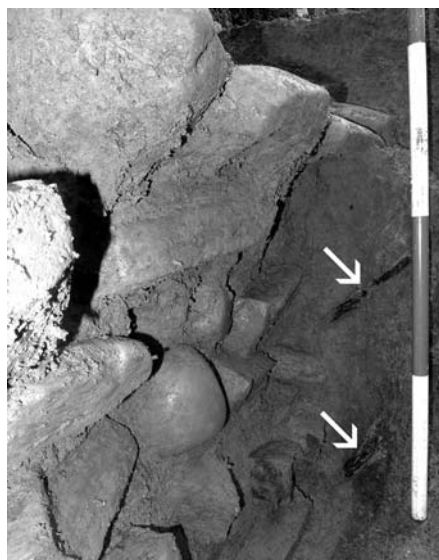
Obrázek 8. Detail kamenné konstrukce jižní části pece v sondě S8 v pohledu od východu.
Foto: M. Vyšohlíd.

Picture 8. Detail of stone construction of the southern part of kiln in trench S8 viewed from the east. Photo: M. Vyšohlíd.

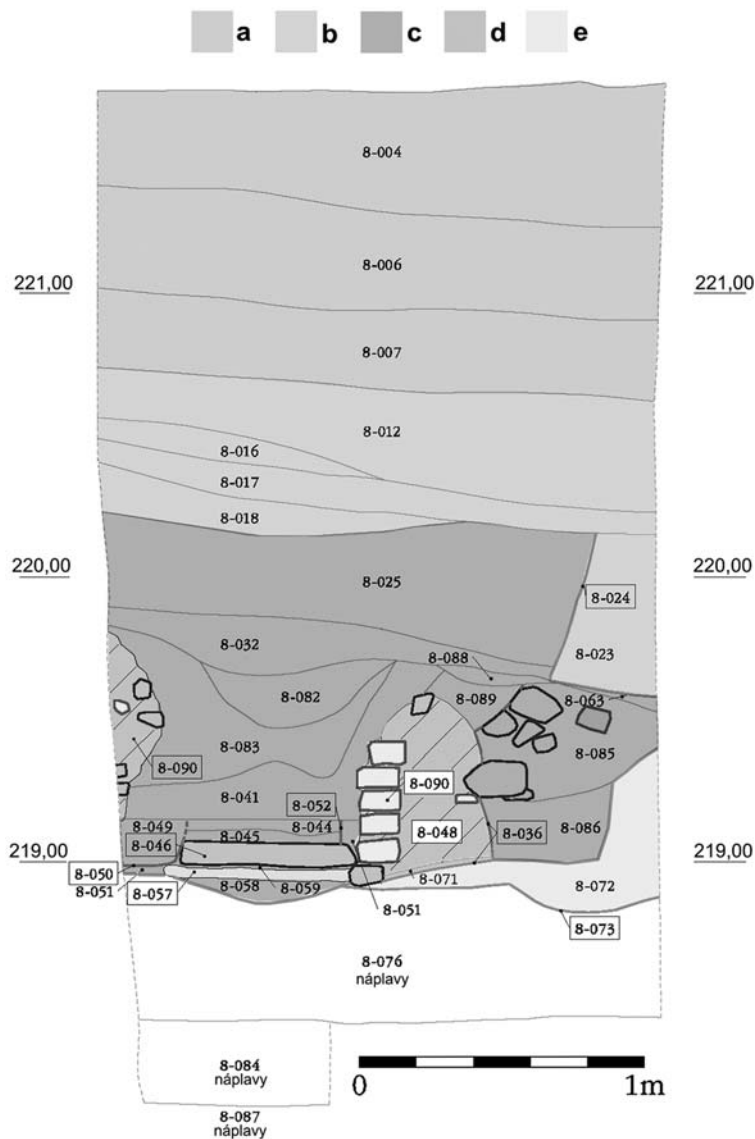
Obrázek 9. Detail řezu západní stěnou pece s patrnými zbytky zuhelnatělých prutů spojujících vnitřní výmaz pece s její kamennou stěnou. Pohled od jihu. Foto: M. Vyšohlíd.

Picture 9. Detail of section of western wall of kiln with visible remnants of charred beams connecting the internal deletion of the kiln with a stone wall. View from the south. Photo: M. Vyšohlíd.

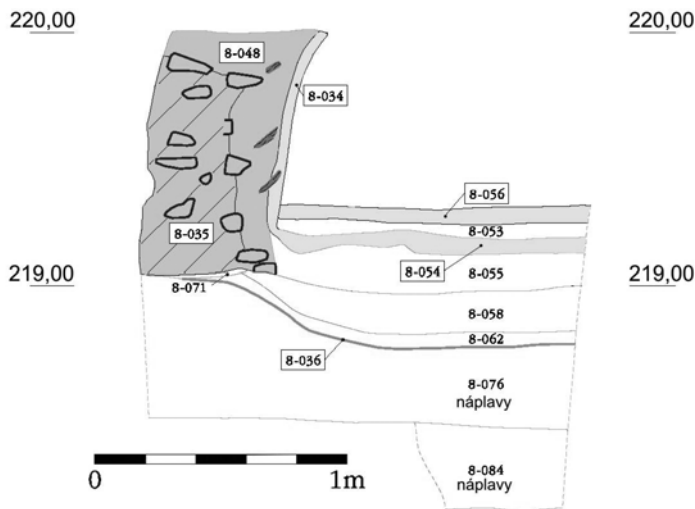
Obrázek 10. Jižní profil sondy S8 s jižním pecním otvorem (a: 2. polovina 16. – 1. třetina 17. století, b: 2. pol. 15. – 1. pol. 16. století, c: 2. pol. 15. století, d: konstrukce pece (2. pol. 15. století), e: 2. pol. 14. století).

Picture 10. 10. South section of trench S8 with southern kiln's hole (a: 2nd half of 16th – 1st third of the 17th century, b: 2nd half of 15th – 1st half of 16th century c: 2nd half of 15th century, d: pottery kiln design (2nd half of 15th century), e: 2nd half of 14th century).

Obrázek 11. Pomocný severní řez pecí sondy S8 dokumentovaný po rozebrání její jižní třetiny.

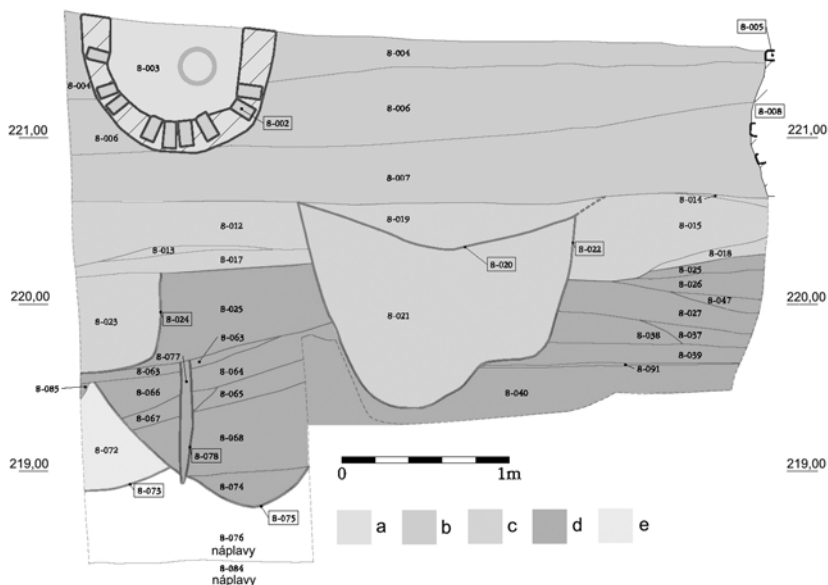
Picture 11. Auxiliary northern section of pottery kiln in trench S8 documented after the dismantling of the southern third.

keramického odpadu z 2. poloviny 16. století až 1. třetiny 17. století (8-004, 006, 007, 009). Při západní hranici sondy byl odkryt objekt 8-022 zanikající někdy v 2. polovině 15. století až 1. polovině 16. století. Jednalo se o cca 1,2 m hlubokou jámu (jílovitá výplň 8-021), která narušila střední část západní obvodové stěny níže popsané hrnčířské pece. Samotný zásyp pece byl odkryt na úrovni cca 220,0 m n. m. a ve své svrchní části byl tvořen směsí jílu a písku – v jižní části pročervenou přepálením (8-028). Tato vrstva překrývala destrukci keramiky ve vrstvě 8-029, která bezpochyby reprezentovala část vsádky keramických nádob z nedokončeného výpalu (obr. 7). Zlomky keramiky se koncentrovaly v severních dvou třetinách pece. Zbytek pece byl vyplněn směsí pročervenalých jílu a hlín s vyšší příměsí uhlíků (8-030, 031, 033). Ve spodních partiích destrukce keramiky (vrstva 8-042) bylo odkryto také vyšší množství větších kusů mazanice a koncentrace uhlíků. Samotná konstrukce pece byla tvořena obvodovým zdivem (8-035), z něhož byla odkryta pouze západní část. Zdivo se skládalo převážně z valounů s příměsí lomových kamenů a zlomků cihel (vše o velikosti do 0,2 m). Ty byly pravděpodobně zděny do výkopu a spojované okrovým jílem. Kameny a cihly byly kladeny poměrně nerovnoměrně v šířce zdi 0,35–0,45 m, a to pouze do výšky cca 0,9 m, kde byla koruna zdi přetažena vrstvou okrového jílu (obr. 8). Zdivo tak tvořilo pouze základový obvodový věnec, který měl zajistit lepší stabilitu celé konstrukce. Vnitřní líc tohoto kamenného základu byl vymazán až 20 cm silnou vrstvou jílu, která tak tvořila vnitřní stěnu pece (v síle cca 4–5 cm tvrdě vypáleno). Tato vrstva byla do kamenného základu ukotvena na šikmo (v úhlu 45°) zapuštěnými dřevěnými pruty

Obrázek 12. Západní profil sondy S8 (a: 19. století, b: 2. polovina 16. – 1. třetina 17. století, c: 2. pol. 15. – 1. pol. 16. století, d: 2. pol. 15. století, e: 2. pol. 14. století).

Picture 12. Western section of trench S8 (a: 19th century, b: 2nd half of 16th to 1st third of the 17th century, c: 2nd half of 15th – 1st half of 16th century, d: 2nd half of 15th century, e: 2nd half of 14th century).

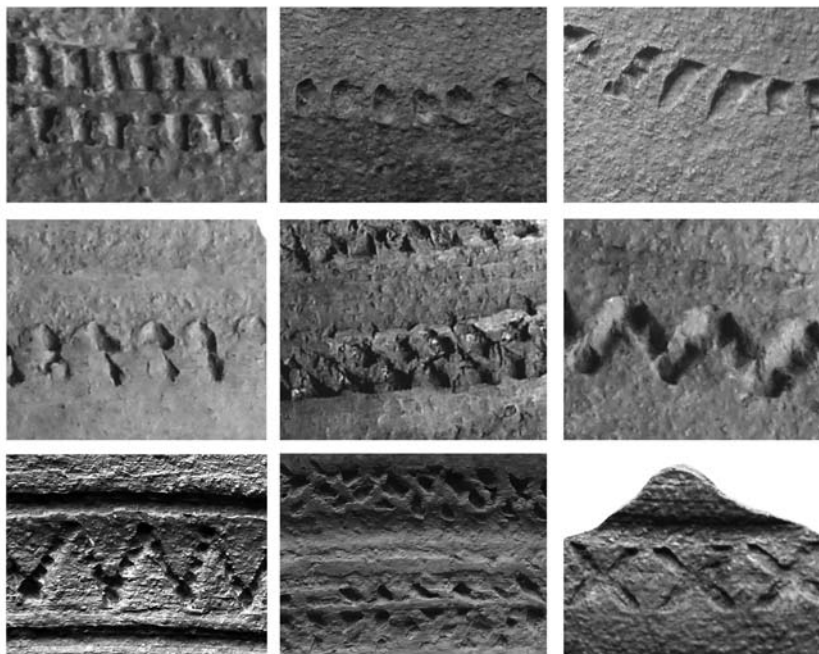

o průměru okolo 2 cm (obr. 9). Dno pece (8-056) bylo tvořeno také cca 5 cm silnou vrstvou tvrdě vypáleného jílu. Jeho povrch byl šedý, popraskaný, mírně nerovný a svažité směrem k jihu (niveleta – 219,15–219,75 m n. m.). Výškový rozdíl podlahy pece byl tedy 0,6 m na 3,5 m její dokumentované délky.

V jižním profilu sondy byla odkryta konstrukce pecního otvoru (obr. 10). Bylo dochováno západní ostění (8-090) vyzděné z cihel a torzo východního ostění. Práh tvořil velký křemencový kámen 8-046 (rozměry 0,6 × 0,3 m, niveleta povrchu 219,05 m n. m.), který byl překryt vrstvičkami popela a hlíny (8-044). Do nich byly při každé ze stojek ostění zahloubeny sloupové jámy (8-050, 052), jejichž dno tvořil právě zmíněný kamenný práh. Samotný kamenný práh ležel na starší podlaze pece (viz níže). Zachycené rozměry pece byly 3,9 m × 1,9 m. Celkovou délku pece můžeme tedy stanovit na 4–4,2 m a její šířku lze pouze odhadovat na cca 2,2–2,5 m. Vnitřní šířka pece byla nejspíše okolo 1,8–1,9 m, což lze snad odvodit také od rozměrů pece v sondě S11. Při postupném rozebírání konstrukce pece byla částečně odkryta starší podlaha pece (8-054), která navazovala na její stěnu (obr. 11). Po funkčním zániku této mazanické podlahy byla převrstvena do červena vypálenou jílovo-písčitou vrstvou 8-053 s vysokým obsahem uhlíků. Na této vrstvě pak vznikla plošně dokumentovaná výše popsaná podlaha 8-056, která byla ke stěně pece přiložena na spáru a byla zhruba o 10 cm výše než podlaha starší. Pod starší

Obrázek 13. Detail radélkové výzdoby jednotlivých nádob vyzdvižených z výplně pece. Foto: M. Vyšohlíd.

Picture 13. Detail of stamped decoration of individual vessels from the fill of pottery kiln. Photo: M. Vyšohlíd.

podlahou 8-054 byla odkryta vrstva vyrovnávky (písčitý jíl 8-055), která byla ještě součástí výkopu 8-036 pro celou hrnčířskou pec. Dno výkopu pro pec se v jižní části nacházelo na úrovni 218,75 m n. m.

Při západní hranici sondy a především v jejím jihozápadním rohu byly ještě rozebírány další souvrství a objekty. Jednalo se především o jámy 8-073 (2. pol. 14. stol.) a 8-075 (2. pol. 15. stol.) ve vzájemné superpozici (obr. 12). Jáma 8-075 byla překryta vrstvou 8-025, která překrývala také zásyp hrnčířské pece. Kontaminované jílovité náplavy 8-076 byly zachyceny v jižní části sondy na nejvyšší niveletě okolo 219,00 m n. m. Sonda byla kontrolním průkopem ve své jižní části kopána až na úroveň 218,15 m n. m. (povrchu náplav jílovitého písku 8-087). Celková maximální hloubka sondy tak v těchto místech byla 3,6 m.

Na základě odkrytých relikvů pece lze konstatovat, že se jednalo o jednoprostorovou horizontální pec, kde topeniště nebylo nijak viditelně odděleno od vypalovacího prostoru. Topeniště se nacházelo před vypalovacím prostorem a bylo umístěno níže, což bylo dáno sklonem podlahy. Vzhledem k částečně dochovanému zaklenutí západní stěny pece lze předpokládat, že pec byla původně zaklenuta, což potvrzuje i přítomnost redukčně pálené keramiky.

Obrázek 15. Částečně rekonstruované nádoby z výplně pece v sondě S8 (stratigrafická jednotka 8-029). Foto: M. Vyšohlíd.

Picture 15. Partially completed vessels form the fill of pottery kiln in trench S8 (stratigraphic unit 8-029). Photo: M. Vyšohlíd.

Celkově bylo ze záspy destruuované pece vyzdvíženo (v rámci kopané sondy) přes 2000 zlomků keramických nádob, což představovalo zhruba 60 % celkové předpokládané výplně pece. Jednalo se o redukčně pálenou keramiku šedého až šedočerného střepu. Největší počet zlomků (1100 ks) náleželo výplni 8-029, která reprezentovala část zničené vsádky výpalu. V materiálu zcela dominovaly hrnce středních a větších velikostí s jednoduchou výzdobou šroubovicí či radélkovým dekorem (obr. 13). Zcela ojediněle se ve fragmentech objevily také pokličky, holba (pohár), džbán, mísa, lahev, trojnožka a drobné miniatury hrnců s uchem. Těla hrnců jsou točena do poměrně tenkého tvrdého střepu, okraje ovalené, méně pak vzhůru vytažené (obr. 14). Dochované nádoby byly ve zcela fragmentárním stavu a rekonstruovat se podařilo pouze několik z nich (obr. 15). Při počtu nalezených celých nebo téměř celých den nádob, můžeme jejich minimální počet určit na 32. Průměr den nádob se pohyboval v rozmezí 9–13 cm (v průměru tedy 10,7 cm). Výška dochovaných či částečně rekonstruovaných hrnců byla 18,5; 20; 22 a 26 cm. Celý soubor spadá do 2. poloviny 15. století. Při odhadu 60 % odkryté části pece můžeme předpokládat, že také nálezový fond reprezentuje zhruba 60 % celkového objemu záspy pece.

5. ZÁVĚR

Závěrem lze konstatovat, že tento typ (jednoprostorové horizontální) pece byl využíván v Čechách snad již od 13. století, zcela jistě však v průběhu ve 14.–16. století. Tento druh pecí je typický pro hrnčářské řemeslo v českých městech sklonku vrcholného a průběhu pozdního středověku (Volf 2006, 49). Jednoprostorové horizontální pece, často s klenbou provedenou z keramických nádob, byly zjištěny např. v lokalitách Bakov nad Jizerou, Česká Lípa, Horšovský Týn, Nové Strašecí a Plzeň (Doubová a Nechvátal 1996; Frýda 1992; Gabriel 1979; Hrdlička 1967; Volfová a Volf 1999). Nález pece z Berouna tak doplňuje nevelký fond dosud publikovaných nálezů hrnčářských pecí z tohoto období. Nálezy keramiky z této pece pak dokládají podobu keramického zboží vyráběného v Berouně v průběhu 2. poloviny 15. století, tedy zhruba sto let před nástupem proslaveného bohatě zdobeného „berounského zboží“. Příspěvek si neklade za cíl podrobné vyhodnocení nálezové situace, ale především představení zajímavého odkryvu hrnčářských pecí s keramickou vsádkou. Podrobné výsledky celého výzkumu jsou publikovány jinde (Vyšohlíd 2015).

POUŽITÉ ZDROJE

- BENKOVÁ, Irena (2014): Beroun, okr. Beroun, Ul. Politických vězňů, st. p. č. 296. *Archeologie ve středních Čechách*, roč. 18, č. 2, s. 937–941.
- BLAŽKOVÁ-DUBSKÁ, Gabriela (2007): House of the armoury scribe at Prague Castle. *Studies in Post-Medieval Archaeology* 2, s. 9–42.
- DOUBOVÁ, Marie a NECHVÁTAL, Bořivoj (1996): Středověká hrnčářská pec v Plzni – Lochotínské ulici. *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie* 13, s. 41–74.
- FRÝDA, František (1992): Středověká hrnčářská pec z Horšovského Týna. *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie* 8, s. 187–193.
- GABRIEL, František (1979): Počátky hrnčářství v České Lípě. *Archaeologia historica* 4, s. 257–265.
- GARKISCH, Miloš (2012): *Zmizelé Čechy – Beroun*. Praha: Paseka.
- HRDLIČKA, Ladislav 1967: Středověká hrnčářská pec s keramickou klenbou v Bakově nad Jizerou. *Archeologické rozhledy*, roč. 19, č. 4, s. 511–524.
- KULHÁNEK, Otakar (2003): Hospodářský život města Berouna ve druhé polovině 17. století. *Mínulost Berounska* 6, s. 105–137.
- MATOUŠEK, Václav a SCHEUFLER, Vladimír (1983): Raně novověké berounské zboží ve světle archeologických výzkumů v Berouně. *Archaeologia historica* 8, s. 189–196.
- RAŽÍM, Vladimír (2003): *Středověké opevnění města Berouna*. Beroun: Město Beroun a VEGA.
- SOMMER, Petr (1979): Dominikánský klášter v Berouně. *Archaeologia historica* 4, s. 43–54.
- TOŠNEROVÁ, Marie a kol. (2008): *Beroun*. Praha: Lidové noviny.
- VĀŘEKA, Pavel (2004): Výrobní (hrnčářský?) areál z časného novověku v Berouně – České ulici čp. 56. *Archaeologia technica* 15, s. 78–85.
- VÁVRA, Josef (1899): *Paměti královského města Berouna*. Beroun: Emanuel Hojka.

VOLF, Martin (2006): *Archeologické doklady vrcholně a pozdně středověké hrnčářské výroby v Čechách*. Nepublikovaná bakalářská práce. Praha: Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

VOLFOVÁ, Eva a VOLF, Petr (1999): Zpráva o nálezku zbytku hrnčářské pece. *Památky Středních Čech*, roč. 13, č. 1, s. 53–55.

VYŠOHLÍD, Martin (2015): Hrnčářské předměstí v Berouně. První etapa archeologického výzkumu na parcele ppč. 296 mezi ulicemi Hrnčářská a Politických vězňů. *Archeologie ve středních Čechách*, roč. 19, č. 1, s. 411–430.

WINTER, Zikmund (1906): *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*. Praha: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.

WINTER, Zikmund (1909): *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách*. Praha: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.

ŽEGKLITZ, Jaromír (2002): Obchod se středočeskými hrnčářskými výrobky v předbělohorské Praze (1488–1620). *Documenta Pragensia 20*, s. 85–99.

ŽEGKLITZ, Jaromír (2015): K počátkům tzv. Malhornware v Čechách, In: Podliska, Jaroslav et al. (eds.): *V za(u)jetí malostranských stratigrafií. Sborník k životnímu jubileu Jarmily Čihákové*. Praha: Unicornis, s. 110–123.

SUMMARY

Archeological excavation was carried out in 2013 in Beroun in an undeveloped area between the streets Hrnčářská and Politických vězňů. A total of 15 trenches were dug, which unearthed an archeological complex of strata up to 4 m thick from the 14th–19th centuries. The surface north of the center of the medieval town was part of the so-called “Potters’ Town”, which was one of the sites in Beroun where pottery work was concentrated. Evidence of the manufacture of pottery on this site, which took place here from the 14th–17th century, was found in the form of extensive deposits of production debris. Evidence of pottery production in the 15th–17th century was also found in the form of production equipment (kilns) and other construction elements (walled ditches for the maturation of clay).

Trenches S8 and S11 uncovered partial remains of pottery kilns from the second half of the 15th century. Trench S11 contained only fragments of the kiln that had been interrupted by more recent interference. In trench S8, approximately 60 % of the kiln was uncovered. Its overall dimensions can be estimated to be 4–4.2 m × 2.2–2.5 m. This was a horizontal, single-chamber kiln with an oval-shaped ground plan and slanted floor. The fill that was unearthed from the kiln contained pottery remains of reduction-fired pottery, the majority of which were remains of pots. Remains contained potsherds of lids, a three-legged container, a goblet and a bottle. Approximately 2000 potsherds were taken from the kiln. Findings from the Potters’ Town are a new contribution to the relatively limited collection of published findings of pottery kilns from the late medieval period. Pottery findings from this kiln give evidence of the appearance of pottery ware produced in Beroun over the course of the second half of the 15th century, i. e. roughly one hundred years before the onset of the famous and richly decorated “Beroun wares”.